

7 Bakgrund

- Barnet ▪ 13
- Kamrater ▪ 17
- Vuxna ▪ 18
- Aktivitet ▪ 21
- Miljö ▪ 23

24 Arbetsmaterial

- Inventering ▪ 24
- Kartläggning – observation
och analys ▪ 25
- Målformulering och planering
av åtgärder ▪ 29
- Utvärdering och revidering
av åtgärder ▪ 30
- Exempel ▪ 31

47 Åtgärder

- Barnet ▪ 48
- Kamrater ▪ 65
- Vuxna ▪ 70
- Aktivitet ▪ 73
- Miljö ▪ 83

85 Till sist

87 Referenslista

91 Bilagor

Boken är uppdelad i tre delar:

- Bakgrund – olika faktorer hos barnet och i omgivningen som kan påverka samspelet med kamrater beskrivs.
- Arbetsmaterial – formulär för observation, analys av barnet och omgivningens samplanering av åtgärder.
- Åtgärder – förslag på hur man kan arbeta för att främja samspel.

Exemplen i boken utgår från barn och personal som vi träffat under förberedelserna till boken och genom åren på Folke Bernadotte regionhabilitering. De är hämtade från förskola, grundskola, särskola och särskild undervisningsgrupp för elever med rörelsehinder. Vissa delar är fiktiva för att bevara barnens anonymitet och för att exemplen ska bli tydligare. Tanken med boken är att man ska kunna plocka idéer och tankesätt och sedan anpassa dem till sin egen situation. Inget barn är det andra likt, alla grupper och lärare arbetar olika. Arbetssättet och många av idéerna kan även vara tillämpbara för barn utan rörelsehinder som behöver stöd i samspelet med andra barn. Förslagen i boken lämpar sig bäst för barn mellan två och tio år.

Rörelsehinder

Rörelsehinder är en samlingsbeteckning för nedsatt rörlighet, kraft, balans eller precision. Orsakerna och diagnoserna är väldigt olika liksom personerna med rörelsehinder. I Sverige har cirka 7000 barn och ungdomar mellan 2 till 17 år ett måttligt till svårt rörelsehinder och cirka 3500 barn har ett svårt rörelsehinder och behöver något slags hjälpmedel för att förflytta sig.¹

Några vanliga orsaker till rörelsehinder är reumatism, cerebral pares (CP), ryggmärgsbråck (MMC), muskelsjukdomar. Boken vänder sig främst till personer som arbetar med barn och ungdomar med ett svårt rörelsehinder.

Om du vill veta mer:

Barn med funktionsnedsättning, 2012, red Lagerqvist & Lindgren
Barn med rörelsehinder, Brodin & Lindstrand i *Med sikte mot förskolan*, red Sandberg, 2009, Studentlitteratur

Samspel

Begreppen kommunikation och samspel används ofta synonymt. I boken används oftast samspel eftersom det tydligare för tankarna till att det är något man gör tillsammans, som två eller flera personer gemensamt bygger upp.

¹ Nordiska Hälsovårdshögskolan, 1996.

Kognitiv nivå

Barn med rörelsehinder kan också ha en utvecklingsstörning vilket innebär att de har svårare att inhämta och bearbeta information samt att lösa problem än sina jämnåriga. Lek och samspel med andra barn ställer stora krav på dessa kognitiva förmågor eftersom saker händer snabbt och många problem ska lösas.

Man har sett att barn med utvecklingsstörning till och med har svårare med kamratrelationer i fri lek än vad som var förväntat med tanke på kognitionsnivån. Samspelet begränsades till att erbjuda och ta emot leksaker eller att följa de andra utan att på något sätt försöka påverka lekens förlopp.¹ Irene Nordström skriver att barn med utvecklingsstörning behöver få möjlighet att samspela med andra barn med utvecklingsstörning för att ett mer homogent samspel ska komma till stånd.²

Om du vill veta mer:

Nya Omsorgsboken, Söderman & Antonson, 2011, Liber

Tempo

Oberoende av vilken typ av rörelsehinder och vilka övriga funktionsnedsättningar barnet har är tempot hos jämnåriga barn utan funktionsnedsättningar oftast högre på olika sätt. De rör sig och förflyttar sig snabbare och många barn med cerebral pares behöver tid på sig att bearbeta intryck och att formulera sig.

För barn som använder AKK tar det tid att uttrycka sig med sitt alternativa kommunikationssätt. Vardagliga aktiviteter som att klä på sig, byta mellan arbetsstol och rullstol är tidsödande för barn med begränsad motorisk förmåga, vilket kan medföra att de inte hinner med de andra barnen ut på raster.

Ståträning på raster.

Uttröttbarhet

Att utföra motoriska aktiviteter är energikrävande. Flera av de funktionsnedsättningar som kan leda till rörelsehinder medför att barnen snabbt blir trötta. Olika svårigheter som kan förekomma

¹ Guralnick & Groom, 1985. ² Nordström, 2002.

För att ge barn med rörelsehinder bästa möjliga förutsättningar till samspel är det viktigt att personerna kring barnet arbetar gemensamt kring detta. Att tillsammans komma fram till fungerande åtgärder är en process över tid som innefattar flera steg. Det finns olika modeller för att beskriva detta. Den modell som till stor del ligger till grund för vårt arbete kallas Gemensam problemlösning.

Gemensam problemlösning

Sammanfattningsvis ser processen ut så här:

- **Inventering**
Problem, resurser och behov av stöd beskrivs.
- **Kartläggning**
Under kartläggningsfasen beskriver man problem som kan finnas i vardagen och försöker finna olika förklaringar till dessa.
- **Målformulering**
Konkreta mål formuleras och man prioriterar vilka områden som är viktigast att arbeta med för tillfället.
- **Planering och genomförande av åtgärder**
Nästa steg är att planera åtgärder och hur de ska genomföras, utse ansvariga samt genomföra det man planerat.
- **Utvärdering**
Efter överenskommen tid utvärderas resultatet.
- **Revidering av åtgärder**
Utifrån utvärderingen revideras åtgärderna.

Om du vill veta mer:

Gemensam problemlösning vid Alternativ och Kompletterande Kommunikation (AKK), Zachrisson, Rydeman & Björck-Åkesson, 2002, Hjälpmedelsinstitutet

I följande kapitel presenteras ett arbetsmaterial för att utveckla samspelet mellan barnen. Som bilagor i boken finns formulär för de olika stegen i processen vilka kan användas som kopieringsunderlag. Där finns även en checklista med förslag på frågor att ställa sig för att finna faktorer som kan ha betydelse och som kan vara till hjälp för att formulera mål.

Inventering

I detta sammanhang består inventeringen av att man uppmärksammar barnets behov av stöd i samspel med sina kamrater. Det kan röra sig om ett barn som personalen ser har en passiv roll i samspelet eller ofta hamnar utanför. Barnet kanske är accepterat i